

Granskningsutlåtande

Utfärdat: 2023-09-29

Diarienummer: SBF-2023-00152

Elin Kajander

Aktbeteckning: 2- 5634

Telefon: 031-368 19 03

E-post: elin.kajander@stadsbyggnad.goteborg.se

Detaljplan för verksamheter vid Norra Stenebyvägen inom stadsdelen Tuve i Göteborg**Granskningsutlåtande****Handläggning**

Byggnadsnämnden beslöt den 20 september 2022 att genomföra samråd för detaljplaneförslaget. Förslaget har sänts för yttrande under tiden 22 mars 2023 – 12 april 2023.

Byggnadsnämnden beslöt den 20 september 2022 att skicka ut detaljplaneförslaget för granskning. Förslaget har sänts för granskning under tiden 21 juni 2023 – 15 augusti 2023.

Göteborgs Stad har genomfört en omorganisation vid årsskiftet 2022/2023. Detta ärende hade fram till 2022-12-31 diarienummer 0659/22 hos Stadsbyggnadskontoret. Sedan 2023-01-01 hanteras ärendet istället av Stadsbyggnadsförvaltningen med nytt diarienummer: SBF-2023-00152

Planförslaget har skickats ut enligt bifogad lista över samrådsrets.

Förslaget har under samma tid varit tillgängligt på Stadsbyggnadsförvaltningen och på.

Förslaget finns även tillgängligt på Göteborgs Stads hemsida:

www.goteborg.se/planochbyggprojekt.

Sammanfattning

Inkomna yttranden berör i huvudsak planteknisk reglering kopplat till skyfall och risk för farligt gods.

Förvaltningen har bedömt att mindre revideringar av planförslaget ska göras.

Planbestämmelser kopplat till skyfall och risk för farligt gods har ändrats.

Kvarstående erinringar finns från Miljöförvaltningen, Lantmäterimyndigheten och privatperson 1 och 2.

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till Exploateringsförvaltningen, fastighetsägare och berörda konsulter för kännedom och eventuellt beaktande vid planens genomförande.

Inkomna synpunkter och Stadsbyggnadsförvaltningens kommentarer

Inkomna synpunkter har sammanfattats nedan. Vid publicering på Stadens webbplats anges inte personuppgifter så som namn, fastighetsbeteckning eller adress. Synpunkterna finns i sin helhet på Stadsbyggnadsförvaltningen.

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

1. Exploateringsnämnden

Beslut enligt exploateringsförvaltningen förslag.

- Exploateringsnämnden tillstyrker förslaget till detaljplan för Verksamheter norr om Stenebyvägen inom stadsdelen Tuve utifrån exploateringsförvaltningens tjänsteutlåtande och översänder tjänsteutlåtandet till stadsbyggnadsnämnden som exploateringsnämndens eget yttrande.
- Exploateringsnämnden godkänner genomförandet av exploateringen och ger förvaltningen i uppdrag att genomföra projektet.
- Exploateringsnämndens beslut förklaras omedelbart justerat.

Kommentar:

Noteras.

Sammanfattningsvis anser exploateringsnämnden följande; Stadsbyggnadsnämnden har översänt förslag till detaljplan för verksamheter norr om Stenebyvägen med begäran om exploateringsnämndens yttrande senast den 20 augusti 2023. Då exploateringsnämnden sammanträder den 28 augusti har exploateringsförvaltningen begärt förlängd remisstid samt omedelbar justering av paragrafen.

Med anledning av Volvo Cars och Northvolts planerade batterifabrik uppstod behov av att flytta AB Volvokoncernens kundcenter. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra för nytt kundcenter i direkt anslutning till befintlig verksamhet i Tuve med tillhörande demobanor.

Exploatör inom kvartersmarken är Volvo Lastvagnar AB genom markanvisning.

Planförslaget följer till stor del översiktsplanens intentioner, men strider mot den i vissa delar varför planen kommer att prövas av kommunfullmäktige. Förvaltningen delar planförslagets bedömning att intresset för industrimark i anslutning till Volvos Tufefabrik överväger intresset av det intrång på naturmark som förslaget innebär.

Planförslaget innebär ett positivt projektnetto för exploateringsnämnden.

Kommentar:

Noteras.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Exploateringsnämnden får inkomster för försäljning av kvartersmark till exploatör. Exploateringsnämnden får utgifter för inlösen av allmän plats, byggnation av allmän plats Gata och Natur samt kostnader för fastighetsbildning, kompensationsåtgärder samt kostnader för markmiljöutredning, geotekniska utredningar och arkeologiska utredningar.

Exploateringsnämnden får även utgifter för förvärv av Tuve 36:12 från Volvo Lastvagnar AB.

Totalt sett innebär projektet ett positivt netto för exploateringsnämnden.

Stadsmiljöförvaltningen får ökade driftskostnader för tillkommande allmän platsmark.

Volvo Tuve omfattar ungefär 2700 arbetstillfällen idag. Detaljplanen förväntas tillskapa cirka 200 nya arbetstillfällen till och med 2040.

Kommentar:

Noteras.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förslaget inverkar negativt på invånarnas och stadens ekologiska förhållanden i och med exploatering av grönytor. De högre naturvärdena som påverkas kommer att kompenseras. Att vissa ytor planläggs som allmän plats NATUR är ett positivt bidrag.

Kommunen förvärvar även mark utanför planen samt löser in allmän plats NATUR som idag ligger inom Volvo Lastvagnar AB:s fastighet.

Detaljplaneförslaget bidrar till att möjliggöra fabriken omställning till att producera batteridrivna lastbilar och är preliminärt positivt för målen om energi från förnybara källor och minskad klimatpåverkan från transporter. På sikt bidrar detta till en förbättring på klimatet.

En ytterligare utveckling av kollektivtrafiken bidrar till att resor kan ske på ett hållbart sätt.

För att tillämpa en miljöcertifieringsnivå i linje med Göteborgs stads ambitioner skall de nyproducerade byggnaderna motsvara minst nivå Miljöbyggnad Silver. Byggnaderna kommer inte att certifieras men det kommer tydligt dokumenteras och valideras att krav motsvarande minst Miljöbyggnad Silver uppnås.

Planförslaget möjliggör att tillgång till grönområden kvarstår genom att förtydliga passage från Volvo till Hisingsparken. Projektet kommer även att kompensera med ny dragning av ridväg som påverkas av inhägnad. Dessa två kompositioner har koppling till sociala dimensioner. Finansieringen säkerställs i genomförande-/exploateringsavtal.

Kommentar:

Noteras.

Bedömning ur social dimension

Förslaget möjliggör för ett tillskott av arbetsplatser, vilket är positivt för den sociala dimensionen.

Förslaget bedöms delvis bidra till mål 5 i Göteborgs grönplan (god tillgång till parker och naturområden), i och med den nya passagen från Volvo till det som i Översiktsplanen pekas ut som Hisingsparken. Det handlar dock om en komposition för den nordvästra kullens sociala värden, där demobanor kommer anläggas. Detsamma gäller en föreslagen ny ridväg, som föreslås ersätta en som påverkas av inhägnad.

Norra Stenebyvägen föreslås kompletteras med en gång- och cykelbana som kopplas ihop med befintlig grusväg norr om planområdet som i förlängningen ansluter till Holmvägen. Det kan till viss del bidra till ökad säkerhet och trygghet för de som väljer att cykla till

jobbet. Cykelbanan längs Norra Stenebyvägen är ett steg i att bygga ut ett sammanhängande cykelnät.

Planförslaget planerar för ett nytt hållplatsläge direkt söder om huvudentrén, Volvo Tuve LA, placerad för att möjliggöra kortare resväg vilket är positivt för att möjliggöra för ett hållbart resande. Finansiering säkerställs i genomförande-/exploateringsavtal.

Kommentar:

Noteras.

2. Socialförvaltningen Hisingen

Socialförvaltningen tillstyrker även fortsatt planförslaget, men ser att synpunkterna inlämnade i samrådsskedet beaktas och följs upp i den fortsatta planprocessen. Förvaltningen ser det som positivt att planområdesgränsen, mellan samråd och granskning, har minskats för att bevara vissa natur- och kulturvärden.

Kommentar:

Noteras.

3. Miljö- och klimatanmännen

Naturmiljö

Miljöförvaltningen konstaterar att detaljplanen har minskats i yta i den nordvästra delen, vilket vi bedömer är fördelaktigt för befintliga naturvärden.

I samrådsredogörelsen står att stadsbyggnadsförvaltningen anser att påverkan på naturvärden inom delområde B och C huvudsakligen tas omhand i samband med miljötillståndsprovningen för demobanorna. Miljöförvaltningen påtalar att det inte är ett miljötillståndsärende utan att rätt terminologi är Anmälan miljöfarlig verksamhet för motorbana.

Vi har tagit del av den kompletterande fågelinventeringen som gjorts 2023 och artskyddsutredningen som bilagts naturvärdesinventeringen.

Naturvårdskonsulten anser att två fågelarter, entita och mindre hackspett, har behov av skyddsåtgärder med anledning av detaljplanen, vilket miljöförvaltningen instämmer i. Därtill beskrivs förekomst och eventuell påverkan av ytterligare åtta fågelarter: buskskvätta, grönsångare, hussvala, nattskärna, spillkråka, stare, svart rödstjärt, tornseglare och förslag till skyddsåtgärder beskriv. Dock saknas spillkråka i tabell 1 i bilaga 8, vilken behöver kompletteras.

Figur 3 i bilaga 2 visar fördelningen av miljöer som kan användas av entita och mindre hackspett i inventeringsområdet. Möjliga åtgärder som anges är holkuppsättning och tillskapande av stående död ved. Dessa kan sättas in för att höja kvaliteten på habitat, som skyddsåtgärd om habitat tas i anspråk.

Naturvårdskonsultens bedömning är att cirka 17 hektar lövskogsmiljöer kommer att försvinna inom planområdet och att dessa kan ingå i revir för mindre hackspett och entita, även om inte alla delar av lövskogarna är lämpliga häckningsmiljöer för arterna. Konsulten föreslår att förstärkningsåtgärder ska utföras på 20 till 25 hektar lövskog i närområdet. Då kommer på några års sikt redan lämpliga miljöer bli ännu bättre, och miljöer som i nuläget inte är lämpliga som häckmiljöer bli det. Om dessa åtgärder vidtas är konsultens bedömning att kontinuerlig ekologisk funktion bibehålls för mindre

hackspett och entita; möjligen med en nedgång under några år i början för mindre hackspett, innan veden i de högkapade och ringbarkade träden hunnit rötas. Förbud enligt artskyddsförordningen 4 § 4 punkten bedöms i och med åtgärderna inte aktualiseras. Miljöförvaltningen är nöjd med beskrivningen av artskyddet. Samtidigt vill vi betona stadens ansvar att se till att åtgärderna blir genomförda och dokumenterade för att kunna få en samlad bild över påverkan på naturvärden på Hisingen eftersom det finns flera stora exploateringsområden där.

Att verksamhetsutövaren är ansvarig för att söka eventuella dispenser från artskyddet och generella biotopskydd är rimligt. Dock anser miljöförvaltningen att stadsbyggnadsförvaltningen har ansvar att dokumentera dessa och lägga in dem i stadens GIS-skikt för kompensationsåtgärder (i GOKart).

Kommentar:

Tabell 1 i naturvärdesinventeringens bilaga 8 har uppdaterats och omfattar nu spillkråka. Bilaga 8 har fått ett nytt datum, Naturvärdesinventeringens datum är inte ändrat. Det är ännu inte beslutat om vilken förvaltning i Ny organisation för stadsutveckling som ska ha ansvar för kompensation av ekosystemtjänster och grönytefaktorer framöver. Stadsbyggnadsförvaltningens avdelning för strategi och taktik jobbar med frågan. Rutiner behöver tas fram som ett första steg.

Kompensationsåtgärder

Med hjälp av olika skydds- och kompensationsåtgärder bedömer stadsbyggnadsförvaltningen att ett genomförande av detaljplanen får en mindre negativ påverkan, vilket vi håller med om men kommenterar på följande sätt.

Föreslagna förstärkningsåtgärder ligger både på privat och kommunal mark. Lägg gärna till information i planbeskrivningen om vilken förvaltning som ansvarar för att förstärkningsåtgärderna genomförs på kommunal mark (i Hisingsparken i detaljplanens södra del) och att det behöver ske i samråd med Volvo Lastvagnar.

Kommentar:

Information om vem som har ansvar för respektive kompensationsåtgärd har lagts till i planbeskrivningen.

Miljöförvaltningen anser att beskrivningen om förstärknings- och kompensationsåtgärder är tydligare än i samrådet. Vi saknar dock de förslag på kompensationsåtgärder vi lämnade in i samband med samrådsyttrandet.

Från miljöförvaltningens samrådsyttrande:

”Miljöförvaltningen noterar att det finns några delområden där det är möjligt att höja naturvärdena genom att restaurera områdena. Dessa bör läggas till i kompensationsåtgärdslistan. Miljöförvaltningen vill lyfta fram två delområden.

- Naturvärdesobjekt 42, som är ett skogskärr, där mindre vattensalamander är noterat med hjälp av eDNA-teknik och tidigare observationer av större vattensalamander finns enligt Artportalen.

- Södra delen av område C har förbättringspotential för hasselnoksmiljöer.

Miljöförvaltningen ser även möjlighet att skapa nya ekosystemtjänster med anledning av förlust av värden knutna till odlingslandskap, till exempel att gynna blomning genom att skapa slåtterängar, hamla lövträd, ge plats för fruktbärande träd och blommande buskar som gynnar pollinering med mera.

Miljöförvaltningen bedömer att intrånget är litet i stadsparken, men att kompensatoriska åtgärder för arealförlusten av stadspark behöver tas fram.”

En uppföljning av kompensations-/förstärkningsåtgärderna är nödvändig för att veta att detaljplanens naturvårdsambitioner blir uppfyllda.

Kommentar:

Listan för kompensationsåtgärder har setts över och ansvarsfördelning mellan förvaltningar och fastighetsägare har uppdaterats. PM kompensationsåtgärder har tagits fram och lagts som en bilaga till exploateringsavtalet. Bedömningen är att de kompensationsåtgärder som är listade sedan tidigare är de som staden/exploatör ska gå vidare med. Det har inte bedömts aktuellt att utöka listan för kompensationsåtgärder.

Tillgänglighet till naturen

I miljö- och klimatnämndens samrådsyttrande under rubriken Bedömning ur social dimension framhölls att miljöförvaltningen bedömer att det finns ett stort värde i att närboende ska kunna nytta området på kvällar och helger, för promenader, ridning och rekreation och kunna passera området. Enligt uppgift är det tänkt att området med demobanor ska stängslas in. Det kommer göra naturområdet omöjligt att nyttja.

Till granskningsskedet har detaljplanen minskats i yta i den nordvästra delen, vilket vi bedömer är fördelaktigt för tillgänglighet till naturområdet.

Området för demobanorna bör kunna samnyttjas. Med tanke på att Volvo nyttjar banorna är dagtid på vardagar bör det vara möjligt att samutnyttja området övrig tid.

Miljöförvaltningen bedömer att gränsen mellan de två naturområdena i nordöster (inom område C) och industrimarken behöver studeras noga i fält så att tillgängligheten mellan naturområden blir möjlig utan att påverka hemfridszonen för fastighet Tuve 4:1 som ligger mitt emellan. Passagen för allmänheten behöver säkerställas. Detta berör miljömålet Göteborgarna har en hälsosam livsmiljö och delmål 4 Göteborgs stad säkrar en god tillgång till grönområden och nyttjar ekosystemtjänster.

Kommentar:

Miljöförvaltningens åsikt angående möjligt samutnyttjande av naturområde har genom detta, och samrådsyttrandet, informerats till exploatören.

Markmiljö

Miljöförvaltningen önskar att det förtydligas i båda dokumenten att behov av åtgärder inte kan uteslutas, särskilt med avseende på PFAS som är ämnen där både kunskaper och riktlinjer ändras med tiden.

Nedan lämnar vi några detaljsynpunkter som gäller både planbeskrivningen och miljökonsekvensbedömningen.

Vi föreslår att texten i planbeskrivningen (sidan 78) ” Då inga föroreningshalter över MKM har påträffats föreligger det inte ett behov av avhjälpande åtgärder för

saneringsändamål. Påträffade föroreningar i halter inom spannet KM-MKM behöver ej avlägsnas från området och bedöms inte utgöra något hinder eller kräva några vidare åtgärder inför genomförandet av planerad verksamhet.” ändras till ” Påträffade föroreningar ligger under riktvärdet för mindre känslig markanvändning och bedöms inte utgöra något hinder inför genomförandet av planerad verksamhet.”

Kommentar:

Planbeskrivningen har uppdaterats enligt yttrandet.

Vi föreslår att ordet åtgärdsbehov läggs till i MKB på sidan 62, stycket som ligger under figur 7-2. ”En fördjupad utredning inom befintligt verksamhetsområde samt nytt planområde har rekommenderats för att kunna göra en bedömning av eventuella risker och åtgärdsbehov kopplat till PFAS.

Vi önskar även ändring och en utveckling av bedömningen avseende risk för människors hälsa på sidan 62, kap 7.3 Nollalternativet, andra stycket. Vårt förslag är följande formulering: ”Föroreningen utgör i dagsläget ingen risk för människors hälsa, men kan vara av betydelse för markmiljön och de arter som använder marken som boplats och för vatten- och födointag. Inom nollalternativet ryms fortsatt utredningsarbete med hänsyn till PFAS och eventuellt åtgärdsbehov, detta inom Volvos befintliga verksamhetstillstånd. Behov av åtgärder kan dock inte uteslutas inom aktuellt planområde.”

Vi föreslår att ordet markföroreningar på sidan 63, kap 7.4 Skyddsåtgärder i planbeskrivningen ändras till föroreningar i mark och vatten. Dvs ” Inom vissa delar av kvartermarken (märkt med m1) gäller att startbesked inte får ges för ändrad markanvändning innan markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att föroreningar i mark och vatten har avhjälpats.”

Kommentar:

Miljökonsekvensbeskrivningen har uppdaterats enligt yttrandet.

Kommentaren i sista stycket ovan är inte aktuellt då denna skrivning tagits bort från Miljökonsekvensbeskrivningen. Anledningen är att den ursprungliga bestämmelsen (m1) har tagits bort mellan samråd och granskning av detaljplanen med bakgrund i att åtgärderna kopplat till markföroreningen tas om hand inom Volvo lastvagnars befintliga miljötillstånd och därmed inte behöver regleras i detaljplanen.

Övrigt

- Vi konstaterar att ingen av de tre bedömningarna av miljöaspekter som gjorts i miljökonsekvensbeskrivningen (luftmiljö, markmiljö, dagvatten) har ändrats från obetydliga till små negativa konsekvenser och önskar en kortfattad motivering till detta.
- Kommer det krävas bygglov för demobanorna? Det behöver framgå av planbeskrivningen.
- Det nämns inte att eventuell vattenverksamhet måste anmälas till länsstyrelsen. Lagg gärna till information om detta.

Kommentar:

Bedömningarna för miljöaspekterna luftmiljö och markmiljö är ändrade från obetydliga till små negativa konsekvenser.

En motorbana är en lovpliktig anläggning. Detta är beskrivet i planbeskrivningen under planförslagets huvuddrag.

Information om att eventuell vattenverksamhet behöver anmälas till Länsstyrelsen har lagts till i planbeskrivningen under Genomförandefrågor – Dispenser och tillstånd.

4. Kulturförvaltningen

Kulturmiljö och tidigare yttranden

Kulturförvaltningen lyfte i sitt yttrande i samrådsskedet (2023-04-11) två olika typer av kulturmiljövärden inom och i anslutning till planområdet: Huke gård med omgivande småskaligt jordbrukslandskap, samt flera fornlämningsmiljöer framför allt på de två höjderna. Huke gård är utpekad i stadens bevarandeprogram (Göteborgs stadsmuseum och Stadsbyggnadskontoret 1999). Området kring Huke har också lyfts i en kommunövergripande sammanställning av jordbrukslandskapets natur- och kulturvärden (Kulturförvaltningen samt Park- och naturförvaltningen 2014), där småskalighet med skogkantade marker och beteshagar särskilt lyfts fram.

Samtliga fornlämningar är skyddade enligt Kulturmiljölagen, kap. 2. Bland områdets lämningar lyftes två fornlämningsmiljöer som särskilt värdefulla; en välbevarad torplämning på västsidan av västra höjden samt en förhistorisk rituell miljö med gravar, hållristning och stenpackningar på östra sidan av samma höjd. I sitt tidigare yttrande menade kulturförvaltningen att planerade demobanor inom område B skulle riskera att ha stor påverkan på fornlämningsmiljöerna på den västra höjden. Även om banornas placering och utformning inte regleras i detaljplanen var helhetsbilden att risk fanns för omfattande direkt och indirekt påverkan av den planerade verksamheten inom ytorna A och B.

Förändringar i planförslaget i relation till kulturmiljön

I granskningsfasen har planområdet minskats i norr och nordväst. De ytor som utgått utgörs dels av jordbruksmarken i dalen mellan höjderna, dels av den västra höjdens norra del (område B). Det innebär att de särskilt värdefulla fornlämningsmiljöerna hamnar utanför planområdet, samt att påverkan på området kring Huke gård med jordbruksmarken och de skogkantade gårderna mot västra höjden minimeras.

Flera fornlämningar, i huvudsak boplatser, berörs ändå av den planerade exploateringen. Exploatören har enligt planbeskrivningen inkommit med en ansökan om ingrepp i fornlämning till Länsstyrelsen, som tar beslut i ärendet.

Kommentar:

Noteras.

Förvaltningens yttrande

Kulturförvaltningen är positiv till förändringarna i planförslaget där delar av planområdet i nordväst utgått. Detta tillmötesgår till stor del de synpunkter som framfördes i samrådsskedet, framför allt vad gäller påverkan på jordbrukslandskapet kring Huke samt på den västra höjdens fornlämningsmiljöer. Planområdets minskning innebär också att tillgängligheten för allmänheten till områdets fornlämningar och naturmiljöer till större del kvarstår, vilket är positivt. Den påverkan som detaljplanens utformning ändå innebär på jordbruks- och kulturlandskap betraktas som godtagbar. I det sammanhanget vill

förvaltningen återigen påpeka vikten av att planerad exploatering på de två höjderna anpassas till topografin.

Förvaltningen vill också påpeka att de särskilt värdefulla fornlämningsmiljöerna som nu hamnar utanför planområdet ändå ligger i anslutning till detta. De kan därför beröras direkt eller indirekt, exempelvis visuellt, och ett respektavstånd bör hållas till dem. Arkeologisk förundersökning kan komma att krävas för att avgränsa de fornlämningar som ligger utanför men intill planområdet och undvika direkt påverkan på dem.

Kommentar:

Noteras. Ansökan om ingrepp i fornlämningsmiljöer omfattar även de fornlämningar som ligger utanför planområdet. Avsikten är att göra en avgränsning av fornlämningsområdet så att planförslaget undviker direkt påverkan på dem.

5. Kretslopp och vatten

Kretslopp och vatten ser följande behov av ändringar i planhandlingarna:

- Plankarta, Natur Damm1, Ändra rubriken Natur Skyfallsyta

Ska förtydligas att det inte är en permanent damm utan är en yta som översvämmas vid ett skyfall.

Kommentar:

Planbestämmelsen har ändrats enligt yttrandet.

2. AVFALL

I planbeskrivningen (granskningshandling) har fungerande körväg med vändplats redovisats, till besökscentret och befintlig restaurang. Det framgår också att soprum ska kunna ordnas tillräckligt nära sopbilens anslutningsplats. Notera att dragvägsavstånd från sopbilens baksida till soprummets mitt inte får överstiga 25 meter.

Liljewall arkitekter har meddelat att vidare samordning gällande dimensionering av avfallsinsamling ska ske med Kretslopp och vatten i ett senare skede. Frågor om just dimensionering av soprum och avfallstjänster kan skickas till kundsamordnare@kretsloppochvatten.goteborg.se. Övriga frågor kan tas med ansvarig avfallshandläggare.

I bygglovhandlingarna behöver det i detalj framgå att avfall går att hämta enligt Kretslopp och vattens riktlinjer. Riktlinjerna och goda råd om utformande av avfallsinsamling finns i skriften Gör rum för miljön på www.goteborg.se.

Kommentar:

Noteras.

3. VA

Allmänna VA-ledningar

Kretslopp och vattens hänvisar i stora drag till förvaltningens samrådsyttrande.

Planområdet är försörjt med allmänt VA-ledningsnät. På grund av ändringar i fastighetsgränsen i samband med detaljplanarbetet, krävs VA-ledningsutbyggnad fram till fastighetsgränsen på totalt ca. 180m fördelat på två förbindelsepunkter. I samband med utbyggnad flyttas förbindelsepunkterna till 0,5m utanför ny fastighetsgräns.

Om markarbeten planeras närmare än 10 m från VA-anläggning ska Kretslopp och vatten få möjlighet att granska arbetet enligt rutin "Kretslopp och vattens anvisningar för markarbeten" på Göteborgs stads hemsida.

Kommentar:

Noteras.

Dagvattenhantering

Utöver reningskravet som redovisas i planbeskrivningen är det också viktigt att dagvattenvolymen hanteras i planen. Förslag på hur rening och fördröjning kan se ut redovisas i dagvatten- och skyfallsutredningen.

Kommentar:

Noteras.

Skyfallshantering

Kretslopp och vatten vill fortsatt trycka på att det är viktigt att nödvändiga anpassningsåtgärder kommer ske utifrån vad som beskrivs i dagvatten- och skyfallsutredningen. Fortsatt diskussion behövs för att säkerställa att dessa åtgärder genomförs.

Kommentar:

Noteras.

6. Stadsfastighetsförvaltningen

Stadsfastighetsförvaltningen har inget att erinra mot rubricerat förslag till detaljplan.

Kommentar:

Noteras.

7. Idrott och föreningsförvaltningen

Idrotts- och föreningsförvaltningen ser positivt på att synpunkten gällande ridvägen/motionsspåret Kärleksstigen har bearbetats efter samrådet. Det är av stor vikt att fortsatt delaktiggöra den verksamma på 4h-gården Kättilsröd och att det gemensamma målet är att den föreslagna sträckningen ska vara lämplig för de som i stor utsträckning nyttjar ridvägen. Förvaltningen ser också positivt på fortsatt arbete och dialog efter granskningen inom staden, genom projektgruppen, stadsmiljöförvaltningen och idrott- och föreningsförvaltningen.

Utöver synpunkterna i samrådet har förvaltningen inget ytterligare att tillägga.

Kommentar:

Noteras.

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

8. Länsstyrelsen

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts. Länsstyrelsen har följande synpunkter:

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att planen inte kan accepteras och kan därför komma att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar att:

- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Hälsa/Säkerhet

Skyfall

Det är positivt att kommunen nu har studerat frågan om skyfall. För att göra marken lämplig med avseende på översvämning orsakad av skyfall krävs åtgärder i form av styrning av vatten med hjälp av vallar/höjdsättning och magasinering (tex nedsänkning av ytor samt använda utpekad damm). Åtgärder illustreras i figur 43 planbeskrivningen. Skyfallsutredningen förespråkar att åtgärdernas ytor och volymer regleras i plankartan för att säkra implementering.

Länsstyrelsen anser också att åtgärder som krävs för att göra marken lämpligt ska säkerställas. De två planbestämmelser (m1 och m2) som kommunen har infört på plankartan anser Länsstyrelsen inte uppfyller kravet på tydlighet och objektivitet.

Syftet med m2 är att säkerställa att omkringliggande bebyggelse och mark inte får en försämrad situation efter ny exploatering kopplat till översvämning. Som vi tolkar materialet så handlar det om just styrningen av vatten vid punkt nr 6 (i figur 43). Vi anser att det borde kunna gå att göra denna reglering tydligare tex genom att säkerställa vall med viss höjd och utbredning, eller reglera höjden/lutning på marken.

Den andra vallen som behöver förlängas (punkt nr 5) har kommunen lyft i planbeskrivningen under Tekniska frågor Allmän plats – NATUR. Länsstyrelsen anser inte att denna åtgärd är säkerställd utan även denna åtgärd kan regleras på plankartan.

Kommunen bör se över möjligheten att göra bestämmelse m1 tydligare. m1 har i syfte att fördröja skyfallsvatten (åtgärd nr 1 i figur 43). I detta fall är det en fördröjning som ska säkerställas och vi anser att det kan regleras tillexempel genom att ange en viss volym.

Vi ser inte att kommunen har säkerställt åtgärd nr 2. Om denna åtgärd är ett krav för framkomligheten måste den genomföras. Det behöver förtydligas hur denna åtgärd har säkerställts.

För aktuell plan anser Länsstyrelsen att det är fokus på att säkerställa att ny exploatering inte påverkar intilliggande område samt att framkomligheten till och från området är säkerställd. Kommunen lyfter att vidare studier av utformning och möjlighet till att kombinera anläggningarna för dagvatten och skyfall är av behov. Länsstyrelsen tolkar dock genomförd utredningen som att marken kan göras lämplig om åtgärder införs och den vidare studien handlar om optimering och att volymer eventuell kan vara mindre än de som angivits.

Kommentar:

Staden har uppdaterat regleringen i plankartan kopplat till skyfall. Avstämning om tänkt reglering har skett med Länsstyrelsen genom planberedning samt per mail.

Åtgärd 1: Våt damm inom delområde A. Åtgärden regleras genom de två planbestämmelserna m1 och a1, dessa tas omhand i samband med utbyggnad av området.

Åtgärd 2: Nedsänkt yta, åtgärden ligger utanför planområdet. Denna åtgärd tas omhand i samband med projektering och utbyggnad av Norra Stenebyvägen. Kommunens utsedda samordningsansvariga ansvarar i samråd med kommunens exploateringsförvaltning för utförande av upphandling, projektering och iordningsställande av skyfallsanläggningen. Detta regleras i exploateringsavtalet.

Åtgärd 3, 4 och 5: Nedsänkta ytor och upphöjd yta/vall inom delområde D, allmän plats. Åtgärderna regleras genom planbestämmelserna vall¹ och skyfallsyta¹. Dessa åtgärder tas omhand i samband med projektering och utbyggnad av Norra Stenebyvägen. Kommunens utsedda samordningsansvariga ansvarar i samråd med kommunens exploateringsförvaltning för utförande av upphandling, projektering och iordningsställande av skyfallsanläggningen. Detta regleras i exploateringsavtalet.

Åtgärd 6: Höjdsättning/vall. Åtgärd regleras genom de två planbestämmelserna m2 och a2, inom ett mindre egenskapsområde inom delområde D där åtgärden 6 är föreslagen i skyfallsutredningen. Motiv till bestämmelserna m2 och a2 förtydligas i planbeskrivningen, här finns exempel på att en vall kan vara en åtgärd för att säkerställa så att skyfallssituationen för omkringliggande bebyggelse och mark inte försämras. Exploatörens intention är att anläggning (demobana) samt komplementbyggnader kommer förläggas i ett läge söder om aktuellt egenskapsområde och därmed inte omfattas av dessa bestämmelser. Bedömningen är att anläggningen i den nya dragningen inte har någon påverkan på skyfallssituationen för omkringliggande bebyggelse och mark. För att säkerställa markens lämplighet om exploatören väljer en annan placering av demobanorna än vad som planeras idag, bedömer vi dock att m2 och a2 kan vara lämpliga bestämmelser.

Olycksrisker - farligt gods

Kommunen har lyft upp frågan om farligt gods som en olycksrisk i planbeskrivningen vilket är positivt.

Risk PM har genomförts kvalitativt och baserat på bedömd risknivå för etableringen har ett antal skyddsåtgärder föreslagits. En förutsättning i risk PM har dock varit att inga byggnader hamnar på kortare avstånd än 100 meter från Hisingsleden. (Figur 8 i risk PM visar på förutsättningen för avstånd). Fler skyddsåtgärder är listade för etablering inom 50 m från leden men kommunen lyfter att på grund av områdets utformning är det endast placering av luftintag som bedöms vara nödvändig.

Enligt plankartan möjliggörs för nya exploatering inom område E. Detta illustreras bland annat i figur 2 i planbeskrivningen. Eftersom planen tillåter nya verksamheter på 50 meter från Hisingsleden anser vi att rekommenderade skyddsåtgärder för byggnader ska säkerställas på plankartan. Alternativt måste det säkerställas att nya verksamheter inte kan hamna så nära leden. Precis som risk PM lyfter anser länsstyrelsen att åtgärder inte krävs för solcellsetablering.

Kommentar:

Plankartan har uppdaterats inom delområde E. Ett egenskapsområde har lagt till där byggrätten har begränsats med ö¹: Marken får inte förses med byggnad. För info har riskutredningen även uppdaterats och analyserar nu riskfrågan kopplat till uppförande av tält inom 100 meter från Hisingsleden.

Synpunkter på granskningshandlingen

Dagvatten

Göteborgs stad har besvarat och hanterat de synpunkter Länsstyrelsen framförde vid plansamrådet på ett godtagbart sätt. Länsstyrelsen ser positivt på att staden lyft in ytterligare information och beskrivningar kopplat till dagvattenhantering i planbeskrivningen.

Staden har genom beräkningar kunnat visa på att föreslagen rening av dagvatten från planområdet minskar områdets föroreningsbelastning på berörda recipienter för alla parametrar. Staden gör i och med det bedömningen att planen inte kommer att försämra möjligheterna att uppnå MKN vatten i recipienterna.

Länsstyrelsen instämmer i den bedömningen, men vill betona att det är mycket angeläget att staden vidtar de åtgärder, eller andra likvärda åtgärder med hänseende på rening och fördröjning, som föreslås i dagvattenutredningen för att uppnå en hållbar dagvattenhantering.

Kommentar:

Noteras.

Bergteknik

Statens geotekniska instituts synpunkter från samrådsskedet synpunkter har bemötts. Det har noterats att den bergtekniska utredningen [8] identifierar två områden inom inhägnad kvartersmark där det kan finnas ett behov av att rensa lösa block om exploatering sker inom eller i direkt anslutning till dessa områden. Nödvändiga åtgärder som krävs för att säkra planområdets lämplighet med avseende på ras och skred behöver säkerställas på ett plantekniskt godtagbart sätt. Länsstyrelsen instämmer tillsammans med SGI att information om behov av blockrensning enbart återfinns i planbeskrivningen och den bergtekniska utredningen, vilket inte är juridiskt bindande.

Kommentar:

En intern dialog har förts med olika experter inom geoteknik och geologi. Bedömningen är att det i aktuellt fall inte är nödvändigt att plantekniskt reglera potentiellt behov av rensning av lösa block. Bedömningen i den bergtekniska utredningen visar att om anläggning uppförs inom eller i direkt anslutning till blockrika slänter så bör dessa bli föremål för bortrensning av lösa block. I samband med bygglov eller marklov studeras alltid kringliggande område. Vid bergschakt i samband med marklov eller bygglov görs alltid en riskanalys, åtgärdsbehov utreds tillsammans med sakkunnig, detta enligt stadens rutiner.

Staden vill poängtera att risk för blocknedfall inom aktuellt område avser att blocken skulle falla mindre än 1 meter och fångas upp i naturmark. Således bedöms det inte finnas någon risk för ras som kan påverka människors liv och hälsa.

Synpunkter på granskningshandlingen i övrigt

Kulturmiljö

Det är positivt ur kulturmiljösynpunkt att planområdet har minskats sedan samrådsförslaget i syfte att undvika negativ påverkan på kulturmiljövärden.

Utformningen av demobanornas utredning och placering bör följa naturliga terrängförhållanden.

Kommentar:

Noteras.

Dagvatten

På illustrationskartan framgår att det skall anläggas flera dagvattendammar inom planområdet. Staden har tagit fram en planbestämmelse "damm" för att reservera yta i plankartan där dagvattendamm skall placeras i det södra delavrinningsområdet. Planbestämmelsen har dock inte använts inom de delar i planområdet där övriga dagvattendammar är tänkta att placeras (delavrinningsområde väst och norr). Med tanke på det ökade behovet av fördröjning och rening av dagvatten efter exploateringen bör mark avsedd för dagvattenhantering reserveras och förses med bestämmelse på plankartan även i dessa områden.

Kommentar:

Planbestämmelsen "damm" har ersatts med planbestämmelse "skyfallsyta¹". Området avser omhändertagande av skyfallsregn.

Stadens förhållningssätt är att frågan om dagvatten alltid ska utredas i samband med detaljplaneläggning. Under detaljplanearbetet ska det tydligt framgå att det finns möjliga lösningar att hantera dagvatten inom planområdet. Stadens förhållningssätt är att det inte är nödvändigt och ibland även olämpligt, att låsa en specifik dagvattenhanteringslösning i plankartan. I samband med bygglov behöver exploitören alltid visa hur de tänkt ta omhand dagvatten inom den egna fastigheten. I aktuell detaljplan har dagvattenutredningen visat att det finns möjlighet att lösa en god dagvattenhantering inom planområdet, vilken typ av lösning tas omhand i bygglovsskedet.

Synpunkter enligt annan lagstiftning

Uppgifter om skyddade arter i planhandlingarna

I samrådet yttrade sig Länsstyrelsen bland annat över vad planhandlingarna behöver innehålla med avseende på skyddade arter. Yttrandet gällde de kända planerade åtgärderna i området. Yttrandet var alltså inte begränsat till de åtgärder och verksamheter som detaljplanen medger, utan gällde i betydande grad också testbanornas påverkan på naturmiljön och arter.

Detaljplanehandlingar behöver innehålla tillräckliga uppgifter om bland annat skyddade arter. Är beslutsunderlaget bristfälligt kan det utgöra skäl för en domstol att vid ett eventuellt överklagande upphäva beslutet att anta detaljplanen (se bland annat RÅ 2005 ref. 44, MÖD 2014:4). Vilka krav som ska ställas på en kommun i det här avseendet beror på vilka effekter på skyddade arter som det är rimligt att förvänta sig (se MÖD P 3304–22). De naturliga förutsättningarna i området och planens förväntade miljöeffekter är således viktiga utgångspunkter.

Enligt 6 kap 11 § miljöbalken, fjärde punkten, ska en MKB innehålla en identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter – även kumulativa effekter – som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra. Det är därför rimligt

att bedömningarna som görs i planärendet i det här fallet tar i beaktande och förhåller sig till detaljplanens och testbanornas samlade påverkan på skyddade arter. Länsstyrelsen är av uppfattningen att MKB:n så långt det är möjligt uppfyller det här kravet.

Länsstyrelsen kan inledningsvis konstatera att uppgifter om vilka skyddade arter som nyttjar området samt hur de nyttjar området inhämtats på ett godtagbart sätt. Det finns enligt Länsstyrelsen inga skäl att ifrågasätta dessa uppgifter.

Kommentar:

Noteras.

Effekter på arter

När det sedan gäller effekterna på arter tas i MKB:n upp att såväl byggnader som testbanor kan ta vissa naturvärden helt eller delvis i anspråk. Av MKB:n framgår att skyddsåtgärder behöver vidtas för att undvika otillåten påverkan på skyddade arter. Bedömningen av effekterna på skyddade arter försvåras i någon mån av att de närmare detaljerna kring byggnaders och anläggningars placering inom delområde B och C, liksom testbanornas utbredning utanför planområdet, inte är kända i dagsläget. Detta framgår också av MKB:n, avsnitt 10.5 – Osäkerheter. Ytterligare en försvårande omständighet är att detaljplanen hanteras för sig och den miljöfarliga verksamheten (testbanorna) för sig. Enligt Länsstyrelsen behöver processerna i ganska stor utsträckning samordnas om artskyddet ska kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Av den genomförda utredningen framgår att bland fåglarna är det särskilt entita och mindre hackspett som kan påverkas av de planerade åtgärderna. Länsstyrelsen har inga synpunkter på bedömningen att dessa arter är känsliga i det aktuella fallet. De habitatförbättrande åtgärderna som redovisas i MKB:n omfattar ringbarkning och högkapning i syfte att öka andelen död ved i närområdet. Effekten blir enligt MKB:n att miljöer som idag är lämpliga blir mycket lämpliga, och miljöer som idag är olämpliga för häckning blir lämpliga, men först på flera års sikt.

Länsstyrelsen noterar att åtgärder kan genomföras i ett 20–25 hektar stort område. Detta ska sättas i relation till att områden på cirka 17 hektar inom planområdet som möjligen ingår i revir för arterna berörs. Länsstyrelsen tolkar det som att dessa 17 hektar berörs av såväl byggnader som testbanor, men att livsmiljöförluster utanför planområdet inte är medräknade. Utöver ringbarkning och högkapning föreslås holkuppsättning för entitan och i övrigt föreslås att avverkningar med mera sker utanför fåglarnas häckningstid.

Länsstyrelsen bedömer, utifrån vad som framkommer i planhandlingarna, att habitatförbättrande åtgärder behövs för att förhindra att entita och mindre hackspett påverkas på ett enligt artskyddsförordningen otillåtet sätt. Bedömningen grundar sig framför allt på att det ändå är förhållandevis stora arealer som bedöms påverkas av åtgärder i området. Det torde vara av stor betydelse att habitatförbättrande åtgärder genomförs innan befintliga livsmiljöer tas i anspråk; då kan tiden med försämrade förutsättningar för arterna bli kortare, och störningen kan då anses bli mer tillfällig.

När det gäller groddjur noterar Länsstyrelsen att 2 småvatten med observerad åkergroda (även vanlig groda och mindre vattensalamander) försvinner. Enligt MKB:n ska hänsyn till djurens livscykel, och restaurering av småvatten och våtmarker planeras. Restaurering av småvatten och våtmarker är i teorin högst relevanta åtgärder för att upprätthålla

kontinuerlig ekologisk funktion i den lokala populationens hemområde. Emellertid finns det en risk att en domstol skulle bedöma att det inte är tillräckligt visat att det strikta artskyddet i 4 a § kan efterlevas. Skälen till detta är dels osäkerheterna nämnda ovan, dels det faktum att restaureringsåtgärderna bara är i tidigt planeringsskede. Effekter av trafikdöd och försämrade spridningsmöjligheter inom området – till följd av testbanorna – bör också beaktas i det här avseendet. Den här typen av åtgärder nämns inte i MKB:n såvitt Länsstyrelsen kan se. Det framgår dock av handlingarna att körbanor planeras i närheten av ett vatten med större vattensalamander. Enligt Länsstyrelsen behövs kunskapen om djurens möjligheter till rörelser i området innan det går att uttala sig om den ekologiska funktionen i fortplantningsområden och viloplatsen kan upprätthållas eller inte.

Bland kräldjuren finns också strikt skyddade arter, däribland hasselsnok. Länsstyrelsen noterar att mycket få och små områden som utretts har bedömts utgöra lämplig hasselsnoksmiljö. Som framgår av utredningen kan det dock inte uteslutas att hasselsnoken nyttjar alla lämpliga miljöer som finns att tillgå. Allt sammantaget bedömer dock Länsstyrelsen att miljöer med liten funktion för hasselsnok berörs, och att de föreslagna förbättringsåtgärderna innebär en förbättring för hasselsnok i området.

En viktig notering när det gäller strikt skyddade arter (till exempel åkergroda) är att Länsstyrelsen måste ”ha möjlighet att bedöma om åtgärderna som vidtas för att bevara ett områdes funktion som ”parningsplats” eller ”rastplats” är tillräckliga”. Det här framgår av punkt 2–68 i EU-kommissionens ”Vägledning om strikt skydd för djurarter av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet” (Bryssel den 12.10.2021). Det betyder att även om åtgärder genomförs som upprätthåller ekologisk funktion för strikt skyddade arter är åtgärderna inte tillräckliga för att undvika otillåten påverkan om inte Länsstyrelsen ”godkännt” dem. EU-kommissionen tar också upp vikten av att åtgärderna som genomförs följs upp.

Länsstyrelsen ifrågasätter visserligen inte att de åtgärder som nämns i MKB:n kan upprätthålla ekologisk funktion för arter i området. Det finns inte heller något som talar emot att åtgärderna kan genomföras. Länsstyrelsen ser dock en hel del utmaningar, vilka anges ovan, som enligt Länsstyrelsen kan leda till att ett beslut att anta detaljplanen upphävs av domstolen, skulle antagandebeslutet överklagas.

Enligt Länsstyrelsen talar omständigheterna i det här fallet för att berörda aktörer, fastighetsägare med mera i området, i samverkan, tar ett grepp om hela området och dess arter för att på bästa sätt säkerställa att effektiva åtgärder genomförs för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion. Detta grepp kan sannolikt med fördel innefatta både skötselplan och kontrollprogram. Länsstyrelsen råder som sagt också kommunen att snarast inleda samråd med Länsstyrelsen om den närmare utformningen och omfattningen av de planerade habitatförbättrande åtgärderna för åkergroda, i den mån det är detaljplanen som leder till skada på åkergrodans fortplantningsområden. I ett sådant samråd behöver det emellertid vara mer eller mindre klart hur byggnader och anläggningar kommer breda ut sig i området, det vill säga såväl byggnader med stöd av detaljplanen som testbanor. Notera dock att samråd med stöd av 12 kap 6 § miljöbalken inte kan gälla frågan om tillstånd till att anlägga testbanorna.

Länsstyrelsen noterar avslutningsvis att fladdermöss, citronfläckad kärrtrollslända samt vissa kärlväxter, till exempel grönvit nattviol och lumrar, inte bedöms påverkas på ett otillåtet sätt av de planerade åtgärderna. Länsstyrelsen finner dessa antaganden rimliga.

Kommentar:

Ett antal av de åtgärder som är listade som skydds- och kompensationsåtgärder för olika arter beskrivs dels i planbeskrivningen och dels i exploateringsavtalets bilaga PM kompensationsåtgärder. Övriga åtgärder tas omhand i samband med ansökan om miljöfarlig verksamhet för motorbana (demonstrationsbana) enligt miljöprövningsförordningen 30 kapitel 3§. Demobanornas exakta läge, och därmed påverkan på natur och arter, är i detta skede fastställt. Exploateringsförvaltningen tillsammans med exploitören har påbörjat sammanställning av material för ett samråd med stöd av 12 kap 6§ miljöbalken. En första kontakt har tagits med Länsstyrelsens naturavdelning och intentionen är att samrådet ska hållas under hösten 2023.

9. Trafikverket

Tidigare samråd

Trafikverket har yttrat sig i samrådet, 2023-04-19, TRV 2023/36627. Sammanfattningsvis anser Trafikverket att utvecklingen och omvandlingen av området stort (inte bara på grund av aktuell detaljplan) på sikt kräver en utbyggnad av Hisingsleden för att kunna hantera framtida trafik. Detta för bibehållen och förbättrad trafiksäkerhet och framkomlighet. Eftersom aktuell detaljplan inte föreslår åtgärder på Hisingsleden utan lägger fokus på mobility management så är det av stor vikt att arbetet med avsiktsförklaringen gällande Hisingsleden/Norrleden återupptas. I denna avser parterna reglera framtida utbyggnad och finansiering.

Trafikverkets synpunkter

Trafikverket ställer sig positiv till aktuell detaljplan men efterlyser ett fortsatt arbete gällande avsiktsförklaringen. En sådan bör vara underskriven och klar innan aktuell detaljplan antas.

Kommentar:

Staden har haft en avstämning med Trafikverket och bedömningen är att parterna är ense om att avsiktsförklaringen inte kommer vara påskriven innan detaljplanen antas. Arbetet med avsiktsförklaringen pågår och förväntas tas fram i samband med program för Säve.

10. Lantmäterimyndigheten

Lantmäterimyndigheten har 2023-06-21 fått ovanstående förslag för yttrande.

Planbeskrivningen

Av planbeskrivningen kan man utläsa att det kan finnas behov av ombildande av ledningsrätt till följd av ny detaljplan. Då bör u-område läggas ut på plankartan i enlighet med ledningsrätternas läge. Vid avsaknad av u-område kan tolkningen bli att ledningsrätten ska upphävas. Det finns byggrätt där ledningsrätterna är belägna i plankartan.

Lantmäterimyndigheten vill därför förtydliga att just när det gäller att kunna säkerställa en ledning eller anläggning som ingår i ett allmänt ledningsnät med ledningsrätt är det bra om det finns u-område på kvartersmark alternativt kvartersmark för teknisk anläggning i

nya detaljplaner. Om ledningsrätt ska omprövas och få annat läge inom kvartersmark ska u-område finnas där för att vara säker på att ledningsrätt ska kunna bildas.

I planbeskrivningen framkommer det att kommunen och exploatören ska ingå i ett genomförandeavtal gällande ledningar nya läge, marköverföring m.m. Lantmäterimyndigheten vill upplysa att beroende på hur och när avtalen är upprättande kan dessa bedömas att vara medgivande enligt fastighetsbildningslagen, ledningsrättslagen och eventuellt anläggningslagen.

Kommentar:

Det har inte bedömt relevant att införa u-område för de ledningar som finns inom området. De ledningar som finns inom området, befintliga och nya ledningar, är ledningar endast avses tjäna Volvo Lastvagnars egen fastighet. De ledningar som ligger inom byggrätt (inom delområde D) kommer flyttas till nya lägen vid byggnation.

Servitut

I Planbeskrivningen står det ” Det finns inga servitut som ligger inom område för ny detaljplan.” Enligt fastighetsförteckningen finns det ett flertal servitut.

Kommentar:

Det är korrekt att det finns servitut enligt fastighetsförteckningen. Stadens bedömning är att de ändamål som servituten uppfyller inte är belägna inom planområdet.

Plankartan

Det finns inte u-område i plankartan där det finns befintliga ledningsrätter. Se kommentarer ovan.

Kommentar:

Noteras.

Övrigt

Lantmäterimyndigheten har i övrigt inga synpunkter på förslaget.

Kommentar:

Noteras.

11. Sveriges geotekniska institution (SGI)

Geoteknik

Det område där den geotekniska utredningen [5] har identifierat ett behov av stabilitetshöjande åtgärder för laster ingår inte längre i planområdet och de synpunkter vi lämnade i samrådsskedet på detta område är därmed inte längre aktuella.

Bergteknik

Tidigare lämnade synpunkter har bemötts. Vi noterar att den bergtekniska utredningen [8] identifierar två områden inom inhägnad kvartersmark där det kan finnas ett behov av att rensa lösa block om exploatering sker inom eller i direkt anslutning till dessa områden.

Nödvändiga åtgärder som krävs för att säkra planområdets lämplighet med avseende på ras och skred behöver säkerställas på ett plantekniskt godtagbart sätt. SGI tar inte ställning till hur detta hanteras, men vi noterar att information om behov av blockrensning

enbart återfinns i planbeskrivningen [2] och den bergtekniska utredningen [8], vilket inte är juridiskt bindande.

Kommentar:

Se svar under Länsstyrelsens yttrande.

12. Luftfartsverket

Luftfartsverket har i egenskap av sakägare för CNS-utrustning inget att erinra mot detaljplanen.

Kommentar:

Noteras.

13. Vattenfall Eldistribution AB

Vattenfall Eldistribution AB har inga elnätanläggningar inom planområdet och inget att erinra mot rubricerat ärende.

Kommentar:

Noteras.

14. Göteborgs energi AB med dotterbolag

Vid schaktningsarbeten i närheten av i mark förlagda ledningar hänvisas till våra gällande Bestämmelser vid markarbeten som omfattar el-, fjärrvärme-, fjärrkyla-, signalkabel, optostyrkabel optofiber och gasledningar tillhörande Göteborg Energi AB, Göteborg Energi Gothnet AB, Göteborg Energi Nät AB, Göteborg Energi Gasnät AB och Ale Fjärrvärme AB.

Det poängteras att det är för var tid gällande version som skall uppfyllas och att uppdaterade bestämmelser finns tillgängliga via länken:

https://www.goteborgenergi.se/Kundservice/Markarbeten_nara_ledning

Giltighetstiden för av oss lämnat projekteringsunderlag är begränsad, se uppgifter i ert utkvitterade svar. Göteborg Energi lämnar endast synpunkter på föreslagna ledningslägen baserat på utkvitterade underlag från oss. Det är viktigt att korrekt ledningsanvisning av befintliga ledningar och anläggningar utförs och schaktning och andra markarbeten sker med stor försiktighet. För ledningsanvisning, projekteringsunderlag, samordnings ärenden och samhällsplanerings ärenden hänvisas till: <https://www.ledningskollen.se>

Kommentar:

Noteras.

Göteborg Energi Nät AB (GENAB)

Göteborg Energi Nät AB har inget att erinra.

Kommentar:

Noteras.

Göteborg Energi Fjärrvärme har precis som ni uppmärksammat fjärrvärmeledningar som eventuellt behöver flyttas i samband med era arbeten. Fjärrvärmeledningarna försörjer flera byggnader på Volvos område och ledningsflyttar behöver planeras noggrant för att minimera verksamhetspåverkan.

Göteborg Energi Fjärrkyla har inget att erinra.

Kontaktperson: Johan Fransson, 031 – 62 66 65 johan.fransson@goteborgenergi.se

Kommentar:

Noteras.

Göteborg Energi Gas har precis som ni uppmärksammat 4-barsledningarna för vilka Göteborg Energi innehar ledningsrätt som eventuellt behöver flyttas i samband med era arbeten. Gasledningarna är systemkritiska för gasförsörjningen för en stor del av Göteborg. Flyttar behöver planeras mycket noggrant och aviseras om med mycket god framförhållning för att arbetena ska vara genomförbara. Göteborg Energi behöver vara involverad i hela detaljplane- och genomförandeprocessen.

Kontaktperson: Johan Fransson, 031 – 62 66 65 johan.fransson@goteborgenergi.se

Kommentar:

Noteras.

Göteborg Energi GothNet AB ser ut att ha ett fiberstråk i konflikt med tilltänkt byggnad i söder längst Stenebyvägen. Detta behöver i så fall hanteras i projektet.

Kontaktperson för GothNet: Johnny Wassmuth, 031-62 65 38

johnny.wassmuth@goteborgenergi.se

Kommentar:

Noteras.

15. Svenska kraftverk

Svenska kraftnät har tagit del av handlingarna för rubricerat ärende. Vi har i dagsläget inga anläggningar eller intressen som berörs i det aktuella området, närmaste transmissionsnätsledning är cirka 1 km från planområdet. Vi har därmed inga synpunkter på rubricerad remiss.

Kommentar:

Noteras.

Sakägare

Inga sakägare har inkommit med yttrande

Vid publicering på Stadens webbplats anges inte personuppgifter så som namn, fastighetsbeteckning eller adress. Synpunkterna finns i sin helhet på Stadsbyggnadsförvaltningen.

Övriga

16. Privatperson 1

Jag bor i Kärrdalen, några kilometer från Volvos planerade testbana i Tuve, och rör mig mycket i området. Jag vill framföra synpunkter till varför anläggningen inte bör godkännas, åtminstone inte i nuvarande omfattning.

Sociala aspekter

Längs Sörredsvägen har det under senare år snabbt vuxit fram ett större industriområde och ett mindre har även tillkommit vid Holmvägen. Om testbanan blir verklighet kommer

den förena dessa två industriområden och tillsammans med Volvo Tuve utgöra en 1 mil lång och nästan obruten sträcka av industrier och lagerlokaler. Dessa industriområden kommer bli som en mur mellan havet med rikare bostadsområden och stadsdelar som Biskopsgården, Länsmansgården och Tuve. Rent krasst kommer detta industribälte utgöra en fysisk gräns mellan rik och fattig.

Buller från både bygge och vid användandet av testbanan kommer störa inte bara boende i Huke utan även större delar av Tuve, en stadsdel med snabbt ökande befolkning och flera pågående nybyggen. Sannolikt kommer även Kärrdalen att störas av buller från anläggningen.

Att tillåta en dylik stadsplanering kommer sammanfattningsvis öka segregationen på Hisingen. Den kommer göra stadsdelar öster om industribältet till mindre attraktiva bostadsområden och försämra livskvalitet för dem som redan bor där.

Kommentar:

Noteras.

Barn- och ungdomsverksamhet

4H gården Kättilsröd är belägen i direkt anslutning av det tilltänkta områdets södra delar. Gården är en mycket viktig plats för barn och unga från hela Hisingen. Någon annan plats för unga i tex Länsmansgården och Biskopsgården att utöva ridsport och uppleva en bondgård utan att företa en längre transport finns inte. Om testbanan blir verklighet kommer gården att istället för skog och ängar ha industri som granne. Därtill blir gården av med stora betesarealer. Genom att tillåta bygget försämras möjligheterna för gården att fortsätta bedriva sin, för barn och unga mycket viktiga, verksamhet.

Kommentar:

Noteras.

Rekreativsvärden

Rekreativsvärdena i det tilltänkta området där människor (från framför allt Tuve) promenerar, cyklar, springer och rider kommer gå förlorade. Att testbana även är planerad att omfatta skogen väster om Stenebyvägen kommer påverka nuvarande rekreation i Hisingsparken och Hisingsparkens koloniområde negativt.

Delar av skogen i höjdområdet nordöst utgörs av vackra lågväxande, knotiga hålltallar. I skogspartiet i anslutning till Hisingsleden finns fin blandskog med stigar och där finns även spår av de första människorna i området, i form av hållristningar. Dessa två skogsområden kan potentiellt få betydelse för framtida rekreation.

Kommentar:

Noteras.

Klimatförändringar

Området utgörs till stor del av åkrar och ängar. Enligt 3 kap 4§ går brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses genom att ta annan mark i anspråk. På Hisingen finns redan stora asfalterade industriområden och

flygplatser som borde kunna erbjuda möjlighet för testbanan utan att skogs- och jordbruksmark behöver ödeläggas.

Området med jordbruksmark, skog och våtmarker buffrar vid stora vattenflöden som de vi exempelvis har upplevt i början av augusti i år i samband med ovädret Hans. Skogen på den tilltänkta marken kommer behövas för att ge svalka åt staden när temperaturen ökar. Marken binder därtill koldioxid. Att bebygga marken kommer försämra Hisingens möjligheter att anpassa sig till konsekvenser av klimatförändringar.

Kommentar:

Noteras.

Biologiska värden

Det biologiska värdet av marken har kartlagts i en Naturvärdesinventering gjord av Naturcentrum AB. Till den vill jag tillägga att dammen centralt i området, även kallad Kodammen, var en av få dammar med öppen vattenspegel som inte torkade ut i samband med torkan i maj och juni i år. Därför borde värdet av dammen för att bevara biologisk mångfald vara extra hög.

Om den planerade testbana blir verklighet kommer viktiga sociala, rekreativa, klimatbuffrande och biologiska värden gå förlorade för generationer. Ett drömscenario vore en utvidgning av Hisingsparken på aktuellt område för att tillsammans med Svartemosse naturområde skapa ett stort grönområde liknande de som finns i Stockholm. Det - och inte mer industrimark - skulle göra Hisingen till ett attraktivt område att leva och bo på även i framtiden.

Kommentar:

Noteras.

17. Privatperson 2

Hej

Jag har några synpunkter på ”Tuve – Verksamheter vid Norra Stenebyvägen” rörande påverkan på det rörliga friluftslivet för oss närboende.

Synpunkt 1:

Bakgrund:

Angående er Utställningsaffisch: Enligt den vänstra bilden skall området med provbanor gå en bra bit öster om dammen i den nordöstra delen av planområdet (Unnereds damm); ut på det öppna fältet öster om den östra höjden.

Enligt den högra bilden skall området med provbanor istället precis omfatta nämnda damm. Det öppna fältet öster om höjden ingår inte alls i planområdet.

Skillnaden mellan vad bilderna beskriver i detta avseende avgör i stor utsträckning hur jag påverkas. Även i övriga dokument finns olika beskrivningar vad som skulle hända med området öster om dammen; i vissa skulle det vara opåverkade, i vissa skulle det inhägnas för provbanor och i vissa skulle det omvandlas till solcellspark.

Kommentar:

Den högra bilden avser detaljplaneområdet det vill säga aktuellt område där staden föreslår en juridisk förändring av nuvarande markanvändning. Den vänstra bilden avser exploatörens utvecklingsintentioner och visar tänkta byggnader och demonstrationsbanor. Del av de demobanor som föreslås ligger inom en gällande detaljplan där markanvändningen enligt gällande plan ger möjlighet till den utveckling som exploatören önskar. Det innebär att detta område inte omfattas av någon förändrad juridisk markanvändning jämfört med vad som ges möjlighet för idag. Däremot förväntas markområdet tas i anspråk och förändras jämfört med hur det ser ut fysiskt i området idag.

Om er tanke är att följa den vänstra bilden på utställningsaffischen har jag följande synpunkter:

Synpunkt 1a) Ridvägen som går från nordost, förbi dammen, ut på gamla Stenebyvägen och ansluter till Stenebyvägen skulle spärras och behöver ersättas. Jag har i många år använt vägen för att cykelpendla till Volvo Torslanda och många använder den för ridning, löpning och liknande.

Lämpligen dras ersättningsvägen strax öster om inhägnaden och ansluter till befintlig ridväg och Stenebyvägen.

Vägen bör hållas plan och utan tvära svängar så att man kan cykla på den.

Anslutning bör göras till cykelbanan så att exempelvis kantstenen längs cykelbanan sänks.

Vägen får inte skyltas som ridväg så att man inte får cykla på den.

Vägbeläggningen kan vara samma som på ridvägen för övrigt.

Kommentar:

Intentionen är att aktuell ridväg ska ersättas. Ny dragning av ridvägen diskuteras i samband med detaljplanarbetet. Dialog förs med Huke gård som, bland andra, nyttjar aktuell ridväg.

Synpunkt 1b) Om tanken är att inte anlägga demobana på ytan öster om dammen och att allmänheten kan röra sig på gamla Stenebyvägen borde det övervägas att exkludera dammen från området; speciellt södra änden är trevlig med en bergknalle och spontan eldplats. Om ridvägen nordost om dammen spärras duger det att kunna nå dammen från söder. Enligt ett av dokumenten skulle stängslet bara korsa ridvägen med ett par meter och det känns fånigt; det bör övervägas att flytta stängslet så att ridvägen kan behållas i nuvarande sträckning.

Kommentar:

Dammen omfattas inom exploatörens fastighet och intentionen är att området kommer stängslas in och därmed inte hållas öppet för allmänheten.

Synpunkt 2) Planen innebär att allmänhetens tillgång till naturområden försvinner. Därmed vore det klädsamt att underlätta tillgång till andra naturområden. Jag tänker närmast på området norr om planområdet. I figur 21 i planbeskrivningen finns en mountainbikebana inritad på detta område.

Förslag: förbättra "vägen" mellan Huke gård och skogsområdet. I dagsläget är det väldigt sankt runt bäcken. Se röd ring (på figur i yttrandet).

På sikt kommer det rimligen att växa fram stigar mellan Huke och Johanneberg; antagligen längs de gamla körvägarna. I vissa av era dokument är området väster om ringen spärrat av provbanor. I så fall är det den streckade röda körvägen som behöver göras möjlig att vandra på; den är väldigt lerig eftersom det rids mycket på den. Det vore trevligt att kunna gå från Huke till den blivande GC-banan vid Johanneberg.

Kommentar:

Noteras.

Synpunkt 3) I ett område strax norr om grusvägen/ridvägen, öster om dammen, troligen i områdena som anges som 7:257 eller 7:259 i figur 2, väster om stenvallen, finns ett antal grova träd; främst tallar. Dessa skulle nog klassas som gammelskog och där är trevligt att gå.

Kommentar:

Noteras.

Synpunkt 4) Hällristningen i form av två skeppsfigurer (L1967:8171) (Tuve 48:1) är ganska viktig för tuveborna; den har använts i marknadsföring för affärerna och på skoltröjor exempelvis. Det vore trevligt om den kunde få vara kvar och vara nåbar för allmänheten.

Kommentar:

Hällristningarna ligger, efter förändrad planområdesgräns, utanför planområdet och aktuellt planprojekt kommer inte att ta området i anspråk.

Synpunkt 5) Granhällsvägen har idag en skylt "Förbud mot trafik med fordon". Det hade varit trevligt om man kunde få cykla på den vägen; speciellt om det anläggs en GC-bana mellan Norra Stenebyvägen och Johanneberg.

Kommentar:

Noteras.

18. Nordion energi

Nordion Energi, där Weum Gas AB och Swedegas AB ingår, har tagit del av inkomna handlingar i ovan rubricerat ärende. Nordion Energi har inga ledningar eller anläggningar i det aktuella planområdet och har därmed inget att erinra i rubricerad detaljplan.

Kommentar:

Noteras.

19. E-on Energidistribution AB

E.ON Energidistribution AB har tagit del av inkomna handlingar i ovan rubricerat ärende och konstaterar att området inte berör vårt koncessionsområde för elnät och tar därmed inte ställning till planförslaget.

Kommentar:

Noteras.

Revideringar

Planförslaget har reviderats. Revideringen innebär att egenskapsbestämmelser kopplat till skyfall och till risk har setts över.

- Ett nytt egenskapsområde inom delområde C har lagts till. Inom egenskapsområdet omfattas bestämmelserna m_2 , a_2 , h_2 , e_5 , p_1 .
- Två nya egenskapsområden har lagts till i västra delen av delområde A och E. Dessa omfattas av bestämmelsen $\ddot{o}_1$.
- Ett nytt egenskapsområde har lagt till i västra delen av delområdet, egenskapsområdet omfattas av bestämmelserna skyfallsyta $_1$ och vall $_1$.
- Egenskapsbestämmelsen m_2 omfattas nu inom egenskapsområdet beskrivet under första punkten, istället för inom hela användningsområdet för delområde B och C. Bestämmelsen syftar till att tydliggöra att det finns en potentiell risk att uppförande av komplementbyggnad eller anläggning kan förändra flödet till kringliggande fastigheter vid skyfallsregn. Hör ihop med bestämmelsen a_2 .
- Egenskapsbestämmelsen a_2 har adderats inom egenskapsområdet beskrivet under första punkten. Bestämmelsen syftar till att säkerställa att markens lämplighet för bebyggelse eller anläggning har säkerställts genom att startbesked för komplementbyggnader eller anläggning inte får ges förrän marken inom egenskapsområdet har utformats så att skyfallssituationen för omkringliggande bebyggelse och mark inte försämras. I detaljplanens skyfallsutredning föreslås en vall vara en möjlig lösning för att styra vattnet från befintlig byggnad. Andra lösningar är möjliga. Bestämmelsen hör ihop med bestämmelsen m_2 .
- Egenskapsbestämmelsen e_5 har lagt till inom egenskapsområdet beskrivet under första punkten. Bestämmelsen syftar till att reglera maximal byggrätt inom egenskapsområdet till 25 m².
- Egenskapsbestämmelsen $\ddot{o}_1$ har lagts till inom del av delområde E och A. Bestämmelsen syftar till att begränsa byggrätt på grund av riskavstånd för farligt gods på Hisingsleden.
- Egenskapsbestämmelsen $damm_1$ har ersatts med egenskapsbestämmelserna skyfallsyta $_1$ och vall $_1$ för att förtydliga åtgärder kopplat till skyfall inom aktuellt egenskapsområde.

Berörda fastighetsägare har informerats om revideringen. Eftersom revideringen inte innebär någon väsentlig ändring av förslaget erfordras inte någon ny granskning.

Karoline Rosgardt
Planchef

Elin Kajander
Planarkitekt

Bilagor

- Lista över samrådskrets
- Länsstyrelsens yttrande

Sändlista

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Exploateringsnämnden/förvaltningen

Göteborg Energi AB (Fjärrvärme)

Göteborg Energi Gasnät AB

Göteborg Energi GothNet AB

Göteborg Energi Nät AB

Idrotts- och
föreningsförvaltningen

Kretslopp och Vatten

Kulturförvaltningen

Miljö- och klimatnämnden

Namnberedningen och GDA
adresser

Räddningstjänsten Storgöteborg

Stadsområde 04 Hisingen

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Göteborgsregionen (GR)

Lantmäterimyndigheten

Luftfartsverket

Länsstyrelsen

Sjöfartsverket

Skanska Nätplanering D3N

Statens geotekniska institut

Säve flygplats

Svenska Kraftnät

Trafikverket

Vattenfall Eldistribution

Västrafik AB

Sakägare

Utsänt enligt fastighetsförteckning

Övriga

De som tidigare yttrat sig i
ärendet, Samt

E.on

Göteborgs ornitologiska förening

Naturskyddsföreningen i Gbg

Swedegas

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (7)

Datum
2023-08-15

Ärendebeteckning
402-24370-2023

Göteborgs kommun
stadsbyggnad@stadsbyggnad.goteborg.se

Granskningsyttrande över detaljplan för verksamheter vid Norra Stenebyvägen inom stadsdelen Tuve, i Göteborgs kommun, Västra Götalands län

Handlingar daterade 2023-06-16 för samråd enligt 5 kap 22 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900)

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att planen inte kan accepteras och kan därför komma att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar att:

- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Hälsa/Säkerhet

Skyfall

Det är positivt att kommunen nu har studerat frågan om skyfall. För att göra marken lämplig med avseende på översvämning orsakad av skyfall krävs åtgärder i form av styrning av vatten med hjälp av vallar/höjdsättning och magasinering (tex nedsänkning av ytor samt använda utpekad damm). Åtgärder illustreras i figur 43 planbeskrivningen. Skyfallsutredningen förespråkar att åtgärdernas ytor och volymer regleras i plankartan för att säkra implementering.

Länsstyrelsen anser också att åtgärder som krävs för att göra marken lämpligt ska säkerställas. De två planbestämmelser (m_1 och m_2) som kommunen har infört på plankartan anser Länsstyrelsen inte uppfyller kravet på tydlighet och objektivitet.

Syftet med m_2 är att säkerställa att omkringliggande bebyggelse och mark inte får en försämrad situation efter ny exploatering kopplat till översvämning. Som vi tolkar materialet så handlar det om just

styrningen av vatten vid punkt nr 6 (i figur 43). Vi anser att det borde kunna gå att göra denna reglering tydligare tex genom att säkerställa vall med viss höjd och utbredning, eller reglera höjden/lutning på marken.

Den andra vallen som behöver förlängas (punkt nr 5) har kommunen lyft i planbeskrivningen under Tekniska frågor Allmän plats – NATUR. Länsstyrelsen anser inte att denna åtgärd är säkerställd utan även denna åtgärd kan regleras på plankartan.

Kommunen bör se över möjligheten att göra bestämmelse m_1 tydligare. m_1 har i syfte att fördröja skyfallsvatten (åtgärd nr 1 i figur 43). I detta fall är det en fördröjning som ska säkerställas och vi anser att det kan regleras till exempel genom att ange en viss volym.

Vi ser inte att kommunen har säkerställt åtgärd nr 2. Om denna åtgärd är ett krav för framkomligheten måste den genomföras. Det behöver förtydligas hur denna åtgärd har säkerställts.

För aktuell plan anser Länsstyrelsen att det är fokus på att säkerställa att ny exploatering inte påverkar intilliggande område samt att framkomligheten till och från området är säkerställd. Kommunen lyfter att vidare studier av utformning och möjlighet till att kombinera anläggningarna för dagvatten och skyfall är av behov. Länsstyrelsen tolkar dock genomförd utredningen som att marken kan göras lämplig om åtgärder införs och den vidare studien handlar om optimering och att volymer eventuell kan vara mindre än de som angivits.

Olycksrisker - farligt gods

Kommunen har lyft upp frågan om farligt gods som en olycksrisk i planbeskrivningen vilket är positivt.

Risk PM har genomförts kvalitativt och baserat på bedömd risknivå för etableringen har ett antal skyddsåtgärder föreslagits. En förutsättning i risk PM har dock varit att inga byggnader hamnar på kortare avstånd än 100 meter från Hisingsleden. (*Figur 8 i risk PM visar på förutsättningen för avstånd*). Fler skyddsåtgärder är listade för etablering inom 50 m från leden men kommunen lyfter att på grund av områdets utformning är det endast placering av luftintag som bedöms vara nödvändig.

Enligt plankartan möjliggörs för nya exploatering inom område E. Detta illustreras bland annat i figur 2 i planbeskrivningen. Eftersom planen tillåter nya verksamheter på 50 meter från Hisingsleden anser vi att rekommenderade skyddsåtgärder för byggnader ska säkerställas på plankartan. Alternativt måste det säkerställas att nya verksamheter inte kan hamna så nära leden. Precis som risk PM lyfter anser länsstyrelsen att åtgärder inte krävs för solcellsetablering.

Synpunkter på granskningshandlingen

Dagvatten

Göteborgs stad har besvarat och hanterat de synpunkter Länsstyrelsen framförde vid plansamrådet på ett godtagbart sätt. Länsstyrelsen ser positivt på att staden lyft in ytterligare information och beskrivningar kopplat till dagvattenhantering i planbeskrivningen.

Staden har genom beräkningar kunnat visa på att föreslagen rening av dagvatten från planområdet minskar områdets föroreningsbelastning på berörda recipienter för alla parametrar. Staden gör i och med det bedömningen att planen inte kommer att försämra möjligheterna att uppnå MKN vatten i recipienterna.

Länsstyrelsen instämmer i den bedömningen, men vill betona att det är mycket angeläget att staden vidtar de åtgärder, eller andra likvärda åtgärder med hänseende på rening och fördröjning, som föreslås i dagvattenutredningen för att uppnå en hållbar dagvattenhantering.

Bergteknik

Statens geotekniska instituts synpunkter från samrådsskedet synpunkter har bemötts. Det har noterats att den bergtekniska utredningen [8] identifierar två områden inom inhägnad kvartersmark där det kan finnas ett behov av att rensa lösa block om exploatering sker inom eller i direkt anslutning till dessa områden. Nödvändiga åtgärder som krävs för att säkra planområdets lämplighet med avseende på ras och skred behöver säkerställas på ett plantekniskt godtagbart sätt. Länsstyrelsen instämmer tillsammans med SGI att information om behov av blockrensning enbart återfinns i planbeskrivningen och den bergtekniska utredningen, vilket inte är juridiskt bindande.

Synpunkter på granskningshandlingen i övrigt

Kulturmiljö

Det är positivt ur kulturmiljösynpunkt att planområdet har minskats sedan samrådsförslaget i syfte att undvika negativ påverkan på kulturmiljövärden.

Utförningen av demobanornas utredning och placering bör följa naturliga terrängförhållanden.

Dagvatten

På illustrationskartan framgår att det skall anläggas flera dagvattendammar inom planområdet. Staden har tagit fram en planbestämmelse "damm" för att reservera yta i plankartan där dagvattendamm skall

placeras i det södra delavrinningsområdet. Planbestämmelsen har dock inte använts inom de delar i planområdet där övriga dagvattendammar är tänkta att placeras (delavrinningsområde väst och norr). Med tanke på det ökade behovet av fördröjning och rening av dagvatten efter exploateringen bör mark avsedd för dagvattenhantering reserveras och förses med bestämmelse på plankartan även i dessa områden.

Synpunkter enligt annan lagstiftning

Uppgifter om skyddade arter i planhandlingarna

I samrådet yttrade sig Länsstyrelsen bland annat över vad planhandlingarna behöver innehålla med avseende på skyddade arter. Yttrandet gällde de kända planerade åtgärderna i området. Yttrandet var alltså inte begränsat till de åtgärder och verksamheter som detaljplanen medger, utan gällde i betydande grad också testbanornas påverkan på naturmiljön och arter.

Detaljplanehandlingar behöver innehålla tillräckliga uppgifter om bland annat skyddade arter. Är beslutsunderlaget bristfälligt kan det utgöra skäl för en domstol att vid ett eventuellt överklagande upphäva beslutet att anta detaljplanen (se bland annat RÅ 2005 ref. 44, MÖD 2014:4). Vilka krav som ska ställas på en kommun i det här avseendet beror på vilka effekter på skyddade arter som det är rimligt att förvänta sig (se MÖD P 3304–22). De naturliga förutsättningarna i området och planens förväntade miljöeffekter är således viktiga utgångspunkter.

Enligt 6 kap 11 § miljöbalken, fjärde punkten, ska en MKB innehålla en identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter – även kumulativa effekter – som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra. Det är därför rimligt att bedömningarna som görs i planärendet i det här fallet tar i beaktande och förhåller sig till detaljplanens och testbanornas samlade påverkan på skyddade arter. Länsstyrelsen är av uppfattningen att MKB:n så långt det är möjligt uppfyller det här kravet.

Länsstyrelsen kan inledningsvis konstatera att uppgifter om vilka skyddade arter som nyttjar området samt hur de nyttjar området inhämtats på ett godtagbart sätt. Det finns enligt Länsstyrelsen inga skäl att ifrågasätta dessa uppgifter.

Effekter på arter

När det sedan gäller effekterna på arter tas i MKB:n upp att såväl byggnader som testbanor kan ta vissa naturvärden helt eller delvis i anspråk. Av MKB:n framgår att skyddsåtgärder behöver vidtas för att undvika otillåten påverkan på skyddade arter.

Bedömningen av effekterna på skyddade arter försvåras i någon mån av att de närmare detaljerna kring byggnaders och anläggningars placering inom delområde B och C, liksom testbanornas utbredning utanför planområdet, inte är kända i dagsläget. Detta framgår också av MKB:n, avsnitt 10.5 – Osäkerheter. Ytterligare en försvårande omständighet är att detaljplanen hanteras för sig och den miljöfarliga verksamheten (testbanorna) för sig. Enligt Länsstyrelsen behöver processerna i ganska stor utsträckning samordnas om artskyddet ska kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Av den genomförda utredningen framgår att bland fåglarna är det särskilt entita och mindre hackspett som kan påverkas av de planerade åtgärderna. Länsstyrelsen har inga synpunkter på bedömningen att dessa arter är känsliga i det aktuella fallet. De habitatförbättrande åtgärderna som redovisas i MKB:n omfattar ringbarkning och högkapning i syfte att öka andelen död ved i närområdet. Effekten blir enligt MKB:n att miljöer som idag är lämpliga blir mycket lämpliga, och miljöer som idag är olämpliga för häckning blir lämpliga, men först på flera års sikt.

Länsstyrelsen noterar att åtgärder kan genomföras i ett 20–25 hektar stort område. Detta ska sättas i relation till att områden på cirka 17 hektar inom planområdet som möjligen ingår i revir för arterna berörs. Länsstyrelsen tolkar det som att dessa 17 hektar berörs av såväl byggnader som testbanor, men att livsmiljöförluster utanför planområdet *inte* är medräknade. Utöver ringbarkning och högkapning föreslås holkuppsättning för entitan och i övrigt föreslås att avverkningar med mera sker utanför fåglarnas häckningstid.

Länsstyrelsen bedömer, utifrån vad som framkommer i planhandlingarna, att habitatförbättrande åtgärder behövs för att förhindra att entita och mindre hackspett påverkas på ett enligt artskyddsförordningen otillåtet sätt. Bedömningen grundar sig framför allt på att det ändå är förhållandevis stora arealer som bedöms påverkas av åtgärder i området. Det torde vara av stor betydelse att habitatförbättrande åtgärder genomförs innan befintliga livsmiljöer tas i anspråk; då kan tiden med försämrade förutsättningar för arterna blir kortare, och störningen kan då anses bli mer tillfällig.

När det gäller groddjur noterar Länsstyrelsen att 2 småvatten med observerad åkergroda (även vanlig groda och mindre vattensalamander) försvinner. Enligt MKB:n ska hänsyn till djurens livscykel, och restaurering av småvatten och våtmarker planeras. Restaurering av småvatten och våtmarker är i teorin högst relevanta åtgärder för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion i den lokala populationens hemområde. Emellertid finns det en risk att en domstol skulle bedöma att det inte är tillräckligt visat att det strikta artskyddet i 4 a § kan

efterlevas. Skälen till detta är dels osäkerheterna nämnda ovan, dels det faktum att restaureringsåtgärderna bara är i tidigt planeringsskede. Effekter av trafikdöd och försämrade spridningsmöjligheter inom området – till följd av testbanorna – bör också behöva beaktas i det här avseendet. Den här typen av åtgärder nämns inte i MKB:n såvitt Länsstyrelsen kan se. Det framgår dock av handlingarna att körbanor planeras i närheten av ett vatten med större vattensalamander. Enligt Länsstyrelsen behövs kunskapen om djurens möjligheter till rörelser i området innan det går att uttala sig om den ekologiska funktionen i fortplantningsområden och viloplatsen kan upprätthållas eller inte.

Bland kräldjuren finns också strikt skyddade arter, däribland hasselsnok. Länsstyrelsen noterar att mycket få och små områden som utretts har bedömts utgöra lämplig hasselsnoksmiljö. Som framgår av utredningen kan det dock inte uteslutas att hasselsnoken nyttjar alla lämpliga miljöer som finns att tillgå. Allt sammantaget bedömer dock Länsstyrelsen att miljöer med liten funktion för hasselsnok berörs, och att de föreslagna förbättringsåtgärderna innebär en förbättring för hasselsnok i området.

En viktig notering när det gäller strikt skyddade arter (till exempel åkergroda) är att Länsstyrelsen måste ”ha möjlighet att bedöma om åtgärderna som vidtas för att bevara ett områdes funktion som ”parningsplats” eller ”rastplats” är tillräckliga”. Det här framgår av punkt 2–68 i EU-kommissionens ”Vägledning om strikt skydd för djurarter av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet” (Bryssel den 12.10.2021). Det betyder att även om åtgärder genomförs som upprätthåller ekologisk funktion för strikt skyddade arter är åtgärderna inte tillräckliga för att undvika otillåten påverkan om inte Länsstyrelsen ”godkänt” dem. EU-kommissionen tar också upp vikten av att åtgärderna som genomförs följs upp.

Länsstyrelsen ifrågasätter visserligen inte att de åtgärder som nämns i MKB:n kan upprätthålla ekologisk funktion för arter i området. Det finns inte heller något som talar emot att åtgärderna kan genomföras. Länsstyrelsen ser dock en hel del utmaningar, vilka anges ovan, som enligt Länsstyrelsen kan leda till att ett beslut att anta detaljplanen upphävs av domstolen, skulle antagandebeslutet överklagas.

Enligt Länsstyrelsen talar omständigheterna i det här fallet för att berörda aktörer, fastighetsägare med mera i området, i samverkan, tar ett grepp om hela området och dess arter för att på bästa sätt säkerställa att effektiva åtgärder genomförs för att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion. Detta grepp kan sannolikt med fördel innefatta både skötselplan och kontrollprogram. Länsstyrelsen råder som sagt också kommunen att snarast inleda samråd med Länsstyrelsen om den närmare utformningen och omfattningen av de planerade habitatförbättrande

åtgärderna för åkergröda, i den mån det är detaljplanen som leder till skada på åkergrödans fortplantningsområden. I ett sådant samråd behöver det emellertid vara mer eller mindre klart hur byggnader och anläggningar kommer breda ut sig i området, det vill säga såväl byggnader med stöd av detaljplanen som testbanor. Notera dock att samråd med stöd av 12 kap 6 § miljöbalken inte kan gälla frågan om tillstånd till att anlägga testbanorna.

Länsstyrelsen noterar avslutningsvis att fladdermöss, citronfläckad kärrtrollslända samt vissa kärleväxter, till exempel grönvit nattviol och lumrar, inte bedöms påverkas på ett otillåtet sätt av de planerade åtgärderna. Länsstyrelsen finner dessa antaganden rimliga.

De som medverkat i beslutet

Företrädare för naturavdelningen, samhällsavdelningen, miljöskyddsavdelningen samt vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande. Detta yttrande har beslutats av TF funktionschef Emma Ahlgren med planhandläggare Johanna Severinsson som föredragande.

Emma Ahlgren

Johanna Severinsson

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilaga för kännedom:

Kopia av yttrande till Länsstyrelsen från Statens geotekniska institut, daterat 2023-08-09

Kopia till:

Statens geotekniska institut

Trafikverket

Länsstyrelsen/

Vattenavdelningen, Stina Schött

Samhällsavdelningen, Rebecka Thorwaldsdotter, Lena Emanuelsson

Naturavdelningen, Martin Goblirsch

FC Plan- och bygg, Nina Kiani Janson